

Література:

1. Конституція України. Прийнята 28 червня 1996 року. [Електронний ресурс] // Режим доступу // <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Головаченко В. Правові засади виховання та захисту прав дитини /В.Головаченко // Право України, 2008. –№ 5. –С.88 –91.
3. Дмитрієва Л. Інститут сім'ї в епоху соціальних трансформацій українського суспільства /Л.Дмитрієва // Збірник наукових праць НАДУ. –2003. –№2. –С.528 –533.
4. Маценко Л.М. Педагогіка сімейного виховання: навчальний посібник. / Вид. 2-ге, доп., перероб. – К.: НАКККіМ, 2011. – 239 с.
5. Парсонс Т. Система современных обществ. /Т.Парсонс; пер.с англ. Л.А.Семенова и А.Д.Ковалева. [под ред. М.С.Ковалевой]. –М.: Аспект Пресс, 1998. –270с.
6. Сімейний кодекс України: Закон від 10 січня 2002 року. [Електронний ресурс] // Режим доступу // <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 року. [Електронний ресурс] // Режим доступу // <http://zakon.rada.gov.ua>

Галамбош Г.В.

(наук. кер. – доц. Пивоварська К.Б.)

*магістрантка факультету технологій та дизайну
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Виховання дітей і молоді є проблемою, від ефективності вирішення якої залежить майбутнє нашої держави.

Конституція України одним із пріоритетних прав людини визначає право на освіту, яка відіграє в суспільстві унікальну роль: вона збагачує особистість, озброює її знаннями, формує світогляд і творчі здібності, виховує як патріота і громадянина, тобто відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства.

Сучасна система української освіти має складну структуру. Одним з її видів є позашкільна освіта, яка в умовах інтеграції до європейського та світового освітнього простору трансформувалася з позашкільної роботи та набула самостійного інституційного статусу. Нині існування позашкільної освіти спрямовано на розвиток творчих, обдарованих, інтелектуально й духовно збагачених особистостей. Водночас цьому виду освіти держава не приділяє належного значення, вона перебуває в занедбаному стані та не охоплює потреби суспільства стосовно отримання додаткових знань, умінь і навичок.

Державну політику у сфері позашкільної освіти, її правові, соціально-економічні, організаційні, освітні та виховні засади визначають Закони

України «Про освіту» [2], «Про позашкільну освіту» [4], «Про охорону дитинства» [3]. Загальні концептуальні положення щодо змісту та форм позашкільної освіти, її організації і стратегії розвитку встановлюють Національна доктрина розвитку освіти, що надає позашкільній освіті першочергового значення як дієвому важелю соціального виховання та формування життєвої компетентності молоді [1].

Водночас існуюча нормативно-правова база, якою урегульовано інститут позашкільної освіти, має несистематизований, суперечливий зміст, що потребує уніфікації підходів стосовно місця та ролі позашкільної освіти в системі освіти України, принципів цієї сфери. Нині відсутній чітко визначений механізм адміністративно-правового регулювання позашкільної освіти, дублюються повноваження органів публічної адміністрації, що діють у цій сфері, не чітко розмежовано їх компетенцію. Система адміністративно-правових засобів має неефективний характер [5].

Позашкільна освіта та виховання – процес безперервний. Він не має фіксованих термінів завершення і послідовно переходить із однієї стадії в другу від створення умов, сприятливих для творчої діяльності дітей та підлітків, до забезпечення їх співробітництва у творчому процесі та самостійній творчості, яка і формує потребу особистості у подальшому творчому сприйнятті світу.

Завданням Закону України «Про позашкільну освіту» є:

- забезпечення прав громадян на здобуття позашкільної освіти;
- визначення основних засад державної політики щодо позашкільної освіти;
- створення нормативно-правової бази для подальшого розвитку позашкільної освіти;
- встановлення правових засад діяльності позашкільних навчальних закладів;
- визначення основних напрямів, змісту і форм навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах;
- визначення прав та обов'язків учасників навчально-виховного процесу, встановлення відповідальності за порушення законодавства про позашкільну освіту;
- створення умов для благодійної діяльності юридичних і фізичних осіб з метою розвитку позашкільної освіти;
- регулювання відносин між органами державної влади і навчальними закладами, установами та організаціями, які визначають зміст, форми і методи позашкільної освіти вихованців, учнів і слухачів;
- створення умов для соціального захисту педагогічних працівників, вихованців, учнів і слухачів позашкільних навчальних закладів [4].

Позашкільний навчальний заклад – це широкодоступний заклад освіти, який дає дітям та юнацтву додаткову освіту, спрямовану на здобуття

знань, умінь і навичок за інтересами, а також забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та організації змістовного дозвілля [4].

Основні напрями роботи позашкільного навчального закладу на сучасному етапі – це вдосконалення навчально-виховного процесу, поліпшення його методичного забезпечення, впровадження Концепції позашкільної освіти і виховання, проведення експериментальної роботи з актуальних проблем позашкільної освіти.

Основні напрями і зміст позашкільної освіти та виховання:

- художньо-естетичний;
- туристсько-краєзнавчий;
- еколого-натуралістичний;
- науково-технічний;
- дослідницько-експериментальний;
- фізкультурно-спортивний або спортивний;
- військово-патріотичний;
- бібліотечно-бібліографічний;
- соціально-реабілітаційний;
- оздоровчий;
- гуманітарний [4].

Такі напрями діяльності мають створити умови для професійної орієнтації та самовизначення особистості: від формування стійких мотивів до самореалізації у професійній діяльності, підготовку молоді до змін професій, адаптації до ринкової економіки.

Згідно Закону України «Про позашкільну освіту» вихованці, учні і слухачі мають право на здобуття позашкільної освіти відповідно до їх здібностей, обдарувань, уподобань та інтересів.

Позашкільна освіта здобувається громадянами у позаурочний та позанавчальний час у позашкільних навчальних закладах та інших навчальних закладах як центрах позашкільної освіти незалежно від підпорядкування, типів і форм власності, в тому числі в школах соціальної реабілітації, міжшкільних навчально-виробничих комбінатах, професійно-технічних та вищих навчальних закладах.

Здобуття позашкільної освіти ґрунтується на принципі добровільності вибору типів закладів та видів діяльності, а також здійснюється за участю батьків або осіб, які їх замінюють, трудових колективів, громадських організацій, товариств, фондів.

Державний контроль за діяльністю позашкільних навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типів і форм власності здійснюється з метою реалізації єдиної державної політики у сфері позашкільної освіти та забезпечується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі освіти та іншими центральними органами виконавчої влади.

Основною формою державного контролю за діяльністю позашкільних навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типів і форм власності

сті є державна атестація позашкільного навчального закладу. Результати державної атестації позашкільних навчальних закладів оприлюднюються.

Органи управління позашкільною освітою, установи і навчальні заклади системи позашкільної освіти мають право укладати угоди про співробітництво, встановлювати прямі зв'язки з органами управління освітою та навчальними закладами зарубіжних країн, міжнародними організаціями, фондами у встановленому законодавством порядку [4].

Отже, значна роль у вихованні, соціальному становленні, розвитку особистості належить позашкільним навчальним закладам, діяльність яких охоплює вільний час дітей та молоді, заснована на добровільності, особистісно орієнтованому підході до інтересів і здібностей кожного вихованця, є різноспрямованою та поліваріативною. Позашкільна освіта є складовою системи безперервної освіти України, що визначено Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту». Позашкільні навчальні заклади виконують важливі соціальні функції щодо освіти і виховання моральної культурної особистості, свідомого громадянина; сприяння соціальному становленню вихованців, їх самореалізації та професійному самовизначенню; створення умов для інтелектуального, фізичного й культурного розвитку особистості, забезпечення змістовного дозвілля дітей та молоді, збереження й зміцнення здоров'я вихованців, формування цінності здорового способу життя, а також профілактики девіацій у молодіжному середовищі. Однак сучасна національна система позашкільної освіти має певні проблеми і недоліки у своєму функціонуванні, які потребують глибокого системного реформування на рівні держави з метою збереження її потенціалу та пріоритетних напрямів діяльності.

Література:

1. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] : проект. – Електрон. дані. – К., 2010. – Режим доступу // http://www.iitzo.gov.ua/files/strategiy_nova.pdf.
2. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу // <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу // <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Про позашкільну освіту: Закон України від 22 червня 2000 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу // <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Про стан і перспективи розвитку позашкільної освіти / В.В. Вербицький // Позашкільна освіта: історичні поступи та здобутки : Матеріали Всеукраїнської педагогічної конференції, 2-3 грудня 2008 р. [за заг. ред. Вербицького В.В.]. – Київ : АБЕРС, 2008. – 308 с.